

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018 (HE 106/2017 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 26.10.2017.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö
- kansliapäällikkö Asko Välimaa, oikeusministeriö
- osastopäällikkö, ylijohtaja Kari Kiesiläinen, oikeusministeriö
- apulaisosastopäällikkö Aarne Kinnunen, oikeusministeriö
- talousjohtaja Tapio Laamanen, oikeusministeriö
- ylijohtaja Sami Manninen, oikeusministeriö
- presidentti Timo Esko, korkein oikeus
- presidentti Pekka Vihervuori, korkein hallinto-oikeus
- hovioikeudenneuvos Marja-Leena Honkanen, Itä-Suomen hovioikeus
- osastonjohtaja, käräjätuomari Matti Palojarvi, Helsingin käräjäoikeus
- ylituomari Liisa Heikkilä, Helsingin hallinto-oikeus
- toiminnan tuen yksikön päällikkö Christer Lundström, Valtakunnansyyttäjänvirasto
- johtaja Teemu Jokinen, Kaakkois-Suomen oikeusapu- ja edunvalvontapiiri
- johtaja Ritva-Liisa Raatikainen, Oikeusrekisterikeskus
- pääjohtaja Esa Vesterbacka, Rikosseuraamuslaitos
- valtakunnanvouti Juhani Toukola, Valtakunnanvoudinvirasto
- toimistopäällikkö Rainer Hiltunen, Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- saamelaiskäräjät
- Suomen Lakimiesliitto ry
- Suomen tuomariliitto ry

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Vuoden 2018 talousarvioesityksessä oikeusministeriön hallinnonalan määrärahat ovat noin 941 miljoonaa euroa, missä on lisäystä 24 miljoonaa euroa kuluvaan vuodenvarsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon, hallinnonalan määrärahasaaste on 13 miljoonaa euroa pienempi kuin kuluvaan vuonna. Oikeusministeriön mukaan vähennys johtuu mm. ICT-hankkeisiin tarkoitettujen lisärahoituksen vähenemisestä, WinCapita-kokonaisuuteen liittyvien korvausten maksatusten arvioidusta siirtymisestä pääasiassa vuodelle 2019 sekä säästöjen kasvusta.

Lakivaliokunta katsoo, että esitykseen sisältyy oikeusministeriön hallinnonalan kannalta useita myönteisiä määrärahoja. Esimerkiksi turvapaikanhakijoiden oikeusturvan osalta ehdotetaan korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja hallinto-oikeuksille yhteensä noin 2,5 miljoonan euron lisäystä. Tärkeitä ovat myös rikosseuraamuslaitokselle toimintakyvyn turvaamiseen ja vankilaverkoston ylläpitoon ehdotettu 5,1 miljoonan euron lisäys sekä tuomioistuimille aineistopankkihankkeen (AIPA) istuntosali-infraan osoitettu 1 miljoonan euron lisäys. Tärkeä on myös oikeusavulle ehdotettu kertaluonteinen 4 miljoonan euron lisäys talous- ja velkaneuvonnan toiminnan ja sähköisten palveluiden kehittämiseen, jolla valmistellaan talous- ja velkaneuvonnan tehtävien siirtoa oikeusaputoimistoihin vuoden 2019 alusta. Myönteisiä ovat myös rikosseuraamuslaitokselle väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ääri liikkeiden ennaltaehkäisyyn (0,368 milj.), syyttäjälaitokselle terrorismirikosten torjumiseen ja rikosvastuun toteuttamiseen (0,4 milj.), sekä oikeusministeriölle lainvalmistelun vahvistamiseen (0,16 milj.) osoitetut määrärahojen lisäykset. Valiokunta pitää tärkeänä myös saamelaiskäräjien toiminnan turvaamiseen ehdotettua määrärahan lisäystä (0,13 milj.). Valiokunta katsoo, että saamelaiskäräjien resursseihin tulee kiinnittää huomiota myös jatkossa niin, että saamelaiskäräjät kykenee suoriutumaan asianmukaisesti sille kuuluvista tehtävistä.

Oikeusministeriön arvion mukaan oikeusministeriön hallinnonalan kuluva ja myös ensi vuoden taloudellinen tilanne on turvattu. Lakivaliokunta kuitenkin katsoo, että erityisesti tuomioistuinten perusrahoitukseen ja syyttäjälaitoksen määrärahoihin liittyy ongelmia. Näitä sekä oikeusrekisterikeskuksen määrärahoja ja yhdenvertaisuusvaltuutetun resursseja käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Esityksessä ei nosteta esiin erityisesti harmaan talouden torjuntaan osoitettuja määrärahoja. Tämä ei kuitenkaan sinällään merkitse sitä, etteikö harmaan talouden torjuntaan olisi osoitettu resursseja. Syyttäjälaitokselle on vuoden 2016 talousarvioon tehty 3,3 miljoonan euron pysyvä tasokorotus, joka on vastannut vuoden 2015 talousarviossa harmaan talouden torjuntaan osoitettua lisämäärärahaa. Myös ulosottolaitokselle on vuoden 2016 talousarvion käsittelyn yhteydessä osoitettu 1,3 miljoonan euron lisämääräraha. Saadun selvityksen mukaan kyseinen rahoitus jatkuu vuoteen 2019 asti.

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp

Tuomioistuinlaitos

Muiden tuomioistuinten määrärahat vähenevät talousarvioesityksessä kuluvaan vuoteen verrattuna noin kahdella miljoonalla eurolla (kilpailukykyssä ja investointimenot eliminoituna). Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että tuomioistuinten perusrahoitus on edelleen liian kireä. Tämä koskee myös hallintotuomioistuimia, vaikka hallintotuomioistuimiin on esitetty voimavaroja turvapaikkaa koskevien asioiden käsittelyyn.

Valiokunta on erityisen huolissaan siitä, että yleisten tuomioistuinten määrärahatilanne heikenee entisestään. Saadun selvityksen mukaan ruuhkaisten tuomioistuinten tilanne ei ole muuttunut. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeuden tilanne on vaikea suuren asiamäärän ja poikkeuksellisen laajojen ja vaativien asioiden vuoksi. Eduskunta on viime vuosina lisännyt ruuhkautuneille tuomioistuimille erityisiä lisämäärärahoja. Viimeksi eduskunta on osoittanut ruuhkautuneimmille tuomioistuimille 1,5 miljoonan euron lisärahoituksen vuodelle 2016, mutta tämä lisämääräraha ei ole jatkunut myöhemmissä talousarvioissa. Talousarvioesityksessä tuomioistuinten määrärahavähennyksissä suurempi euromäärä kohdistuu yleisiin tuomioistuimiin kuin hallintotuomioistuimiin. Tämä johtuu ennen muuta siitä, että yleiset tuomioistuimet ovat suurempi kokonaisuus, ja siitä, että säästökäytöt painottuvat yleisiin tuomioistuimiin. Merkittävin yksittäinen tekijä on sakkomenettelyn käyttöalan laajentamista koskeva säästö 1,75 milj. euroa, jota vastaavat kustannussäästöt toteutuvat vasta vuodesta 2019 lukien. Sakkomenettelyn käyttöalan laajentamista koskevan esityksen (HE 103/2017 vp) mukaan uudistuksen on määrä tulla voimaan vasta vuoden 2019 aikana.

Lakivaliokunta toteaa, että se on viimeisten vuosien aikana toistuvasti kiinnittänyt vakavaa huomiota tuomioistuinten perusrahoituksen kireään tilaan (ks. mm. LaVL 7/2017 vp, LaVL 7/2016 vp, LaVL 6/2015 vp, LaVL 6/2013 vp, LaVL 5/2012 vp, LaVL 18/2011 vp, LaVL 17/2011 vp, LaVL 13/2010 vp ja LaVL 6/2010 vp). Lakivaliokunta on erittäin huolissaan siitä, että perusrahoituksen tilaa ei ole korjattu. Vaikka tuomioistuimille on viime vuosina myönnetty erityisiä lisämäärärahoja, ne eivät ole korjanneet perusrahoituksen tilaa. Perusrahoituksesta huolehtiminen on tärkeää, jotta tuomioistuimet kykenevät asianmukaisesti täyttämään perustuslain ja kansainvälisten velvoitteiden vaatimukset. Viime kädessä riittämättömät resurssit heijastuvat oikeudenkäyntien kestoon ja laatuun sekä oikeusturvan saatavuuteen. Lakivaliokunta painottaa oikeudenhoiton tärkeyttä ja korostaa, että tuomioistuinlaitos kuuluu valtion ydintoimintoihin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tuomioistuinten voimavaroista huolehditaan myös taloudellisesti niukoina aikoina.

Valiokunta toistaa aiemmin usein esittämänsä huolen myös tuomioistuinten määräaikaista virkasuhteista, joiden taustalla on riippuvaisuus määräaikaista rahoituksesta (ks. LaVL 7/2017 vp, LaVL 7/2016 vp, LaVL 6/2015 vp, LaVL 17/2014 vp, LaVL 12/2013 vp, LaVL 6/2013 vp). Niin henkilöstön ja tuomioistuinten toimintakyvyn kuin myös tuomareiden perustuslaillisen aseman kannalta kestäväntä ja perustelluinta on huolehtia siitä, että tuomioistuinten perusrahoitus on riittävällä tasolla ja tuomarin virat vakinaisia.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta pitää tärkeänä, että tuomioistuinten perusrahoituksesta huolehditaan sekä kiinnittää vakavaa huomiota ruuhkautuneiden tuomioistuinten tilanteeseen.

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp

Valiokunta huomauttaa, että tuomioistuinten rahoitushaasteita voitaisiin osin helpottaa kanavoimalla tuomioistuinmaksut tuomioistuimille.

Syyttäjälaitos

Syyttäjälaitoksen vuoden 2018 määrärahaksi esitetään 44,205 miljoonaa euroa, joka on noin 540 000 euroa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Kilpailukykykysästöt eliminoituna varsinainen vähennys on noin 400 000 euroa. Määräraha sisältää 400 000 euron lisäpanostuksen terrorismin torjuntaan ja rikosvastuun toteuttamiseen. Kyseinen panostus ei siten ole syyttäjälaitokselle lisäystä, vaan joudutaan toteuttamaan uudelleen kohdentamisilla.

Lakivaliokunta on huolissaan syyttäjälaitoksen perusrahoituksen tilasta. Saadun selvityksen mukaan vuodelle 2018 esitetyllä määrärahalla syyttäjälaitos arvioi pääsevänsä enintään välttävään tulokseen. Erityisesti pitkään (yli vuoden) syyteharkinnassa olleiden asioiden määrä on noussut noin 300 asiaan. Pitkään syyteharkintaan liittyy oikeusturvariskejä. Saadun selvityksen mukaan nykyisillä resursseilla ei vaikuta realistiselta saada määrää pienemmäksi. Tulevien vuosien kehykset ovat edelleen pienemässä. Vaativat asiat edellyttävät kuitenkin jatkuvasti suurempaa työpanosta juttujen koon kasvaessa ja niiden oikeudellisen luonteen monimutkaistuessa. Valiokunta painottaa, että syyttäjälaitoksen toimintaedellytykset on turvattava.

Talousarvioesityksessä on kiinnitetty erityistä huomiota sisäiseen turvallisuuteen. Valiokunta korostaa syyttäjälaitoksen rahoituksen riittävyyden merkitystä myös viranomaisketjun toimivuuden kannalta. Kaikilla oikeusprosessissa ja laajemminkin oikeudenhoidossa toimivilla eri viranomaisilla tulee olla asianmukaiset ja riittävät sekä tasapainoisesti jaetut resurssit, jottei asioiden käsittelyyn muodostu poikkeavien resurssien vuoksi "pullonkauloja".

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskus on viime vuosina kärsinyt rahoitusvajeesta lakisääteisten tehtävien hoitoon tarvitsemiensa tietojärjestelmien rahoituksessa, ja sen taloudellinen tilanne on ollut kriittinen. Lakivaliokunta on kiinnittänyt asiaan huomiota aiemmissa lausunnoissaan (ks. LaVL 15/2016 vp ja LaVL 7/2017 vp.).

Saadun selvityksen mukaan oikeusrekisterikeskuksen rahoitustilanteeseen on saatu parannusta, mutta oikeusrekisterikeskuksen tilanne on kuitenkin edelleen haasteellinen. Oikeusrekisterikeskuksen toiminnan auditointi on saatu valmiiksi kuluvan vuoden keväällä. Oikeusrekisterikeskuksesta saadun selvityksen mukaan vuotuisen lisämäärärahan tarve on kuitenkin edelleen 400 000 euroa.

Oikeusministeriöltä saadun selvityksen mukaan parhaillaan selvitetään yhteistyössä valtiovarainministeriön kanssa toimenpiteitä Oikeusrekisterikeskuksen talouden vakauttamiseksi ja tietojärjestelmien kunnossapidämiseksi. Edellä todetun valossa lakivaliokunta pitää välttämättömänä, että Oikeusrekisterikeskuksen taloudelliseen tilanteeseen löydetään kestävä ratkaisu.

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtäviin kuuluu muun muassa ulkomaalaislain (301/2004) 152 b §:n mukaisesti valvoa maasta poistamisen täytäntöönpanoa sen kaikissa vaiheissa. Tehtävä perustuu direktiiviin (2008/115/EY). Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistolta saadun selvityksen mukaan direktiivin taustalla on huoli perusoikeusloukkauksista ja kokemukset jopa kuolemantapauksista maasta poistamisen yhteydessä.

Saadun selvityksen mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu on vuonna 2017 pystynyt osallistumaan vain 24 palautukseen. Samaan aikaan poliisi on toteuttanut noin 400 saatettua palautusta. Palautusten määrä on ollut jatkuvassa kasvussa, mutta määrän odotetaan edelleen kasvavan voimakkaasti ensi vuonna. Tästä huolimatta maasta poistamisen valvontaan osoitetut resurssit vähenevät. Valtuutettu on vuonna 2017 toteuttanut valvontaa kolmen henkilötyövuoden verran. Kahden valvojan rahoitus on kuitenkin saatu 31.6.2018 päättyvän EU-hankkeen kautta. Vuosina 2017 ja 2018 on käytössä myös määräaikainen 100 000 euron määräraha. Saadun selvityksen mukaan Euroopan rajaturvallisuusvirasto Frontex edellyttää, että valvoja on mukana palautuksen kaikissa vaiheissa (ns. Frontex-lennot). Frontex ei myöskään korvaa Suomelle niiden palautuslentojen kustannuksia, joilla ei ole mukana valvojaa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistolta saadun selvityksen mukaan vuodelle 2018 esitetyillä määrärahoilla on olemassa riski, että valvontaa ei pystytä suorittamaan kaikilla tarvittavilla palautuslentoilla, mikä johtaa siihen, että Frontex ei maksa lentojen kustannuksia.

Yhdenvertaisuusvaltuutetulta saadun selvityksen mukaan valvontatehtävään osoitettu 100 000 euron määräraha tulisi vakinaistaa valvontatehtävän hoitamiseksi. Lisäksi valvontaan tulisi vuodelle 2018 osoittaa 300 000 euron lisärahoitus kasvaneen palautettavien määrän vuoksi.

Lakivaliokunta pitää saamansa selvityksen perusteella erittäin tärkeänä, että yhdenvertaisuusvaltuutetun lakisääteiselle tehtävälle osoitetaan riittävä vakituinen määräraha. Valiokunta pitää perusteltuna myös määräaikaista lisärahoitusta palautettavien määrän vuoksi.

Rikosseuraamuslaitos

Pelson vankilan huono kunto on ollut lakivaliokunnassa esillä useiden vuosien ajan, ja valiokunta on kiinnittänyt huomiota vankilan peruskorjaus- ja sittemmin uudisrakennustarpeisiin useissa lausunnoissaan (ks. LaVL 7/2017 vp, LaVL 15/2016 vp, LaVL 7/2016 vp ja LaVL 6/2015 vp).

Oikeusministeriö on 18.5.2017 antanut Rikosseuraamuslaitokselle toimeksiannon tehdä selvitys Pohjois-Suomen suljettujen vankipaikkojen toteuttamisesta siten, että kehysesitys ehditään valmistella seuraavaan julkisen talouden suunnitelmaan (ks. LaVL 7/2017 vp). Valiokunta viittaa vuoden 2017 talousarviosta antamaansa lausuntoon (LaVL 15/2016 vp) ja edellyttää, että Pelson uuden vankilan investointitarpeiden rahoitus sisällytetään vuoden 2019 valtion talouden kehyksiin. Valiokunta pitää tärkeänä myös, että vuoden 2018 talousarvioon sisällytetään tarvittavat määrärahat uudisrakentamisen suunnitteluun.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tulevaisuudessa rikosseuraamuslaitoksen toimialan erityisenä haasteena on vankilaverkoston huono kunto ja tähän kohdistuu jatkossa merkittäviä kus-

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp

tannuspaineita. Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että tähän varaudutaan. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että tarvittavat vankilaverkoston kunnon parantamiseen tähtäävät uudisrakennukset ja peruskorjaukset valmistuvat ajoissa ja niihin varataan tarvittava rahoitus siten, että yhden kohteen parannus ei heikennä muiden kohteiden asemaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Lakivaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
varapuheenjohtaja Eva Biaudet r
jäsen Tiina Elovaara si
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Johanna Karimäki vihr
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Antti Rantakangas kesk
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps
varajäsen Ville Skinnari sd
varajäsen Matti Torvinen si

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto

**Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 1**

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 1

Perustelut

Harmaa talous

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden tehokkaalla torjunnalla voidaan saada merkittäviä valtiontaloudellisia hyötyjä. Panostukset harmaan talouden torjuntaan ovat valitettavasti jääneet riittämättömiksi myös käsiteltävänä olevassa talousarvioesityksessä. Näiltä osin esitystä olisi käsityksemme mukaan perusteltua korjata koskien syyttäjälaitoksen, muiden tuomioistuinten ja ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenoja.

Harmaan talouden torjuntatyö on syyttäjälaitoksessa ollut tuloksellista. Talousrikossyyttäjien ajamissa harmaan talouden rikosjutuissa valtiolle konfiskoitu rikoshyöty on ollut viime vuosina noin sata miljoonaa euroa vuodessa, mikä tekee panos-tuotossuhteesta valtiontalouden kannalta erittäin hyvän. Käytännössä kyse on törkeistä vero-, velallisen- ja kirjanpitorikoksista, joissa talousrikostutkinnan tehokkuus riippuu olennaisesti siitä, missä määrin syyttäjälaitos kykenee hoitamaan käsiteltäväksi valmistuvia juttuja. Lisärahoitus syyttäjälaitokselle harmaan talouden torjuntaan vahvistaisi rikosvastuun toteutumista ja toisi myös lisätuloja valtiolle konfiskoitavan rikoshyödyn muodossa. Käsityksemme mukaan syyttäjälaitoksen toimintamenoihin momentille 25.30.01 tulisi esittää 2 100 000 euron lisäystä talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan.

Talousrikosten käsittely vaatii resursseja myös tuomioistuimissa. Tuomioistuinten ruuhkautuminen ja käsittelyaikojen pidentyminen on tunnustettu ongelma. Suuri osa tuomioistuimia ruuhkauttavista hyvin pitkistä ja laajoista oikeudenkäynneistä koskee juuri laajoja talousrikoskokonaisuuksia. Näillä perusteilla pidämme perusteltuna, että muiden tuomioistuinten toimintamenoihin momentille 25.10.03 osoitettaisiin 3 100 000 euron lisämääräraha.

Myös ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan tehokas ja riittävästi resursoitu toiminta ennaltaehkäisee osaltaan talousrikollisuutta ja harmaata taloutta. Pidämme perusteltuna, että ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenoihin momentille 25.20.01 osoitettaisiin 2 000 000 euron lisämääräraha.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Sanna Marin sd
Ville Skinnari sd

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 2

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 2

Perustelut

Lakivaliokunta on ansiokkaasti nostanut lausunnossaan esille oikeus- ja syyttäjälaitoksen kannalta tärkeitä kehittämiskohteita. Lakivaliokunta on erittäin huolissaan siitä, että tuomioistuinlaitoksen perusrahoituksen tilaa ei ole useista vuosien aikana annetuista huomautuksista huolimatta korjattu. Valiokunta painottaa oikeudenhoidon tärkeyttä ja korostaa, että tuomioistuinlaitos kuuluu valtion ydintoimintoihin. Lakivaliokunta pitää tärkeänä, että tuomioistuimien perusrahoituksesta huolehditaan sekä kiinnittää vakavaa huomiota ruuhkautuneiden tuomioistuimien tilanteeseen.

Samoin lakivaliokunta on huolissaan syyttäjälaitoksen perusrahoituksen tilasta. Saadun selvityksen mukaan vuodelle 2018 esitetyllä määrärahalla syyttäjälaitos arvioi pääsevänsä enintään välttävään tulokseen. Erityisesti pitkään (yli vuoden) syyteharkinnassa olleiden asioiden määrä on noussut noin 300 asiaan.

Valiokunta ottaa onneksi lausunnossaan kantaa myös Pelson vankilan tilanteeseen ja edellyttää, että Pelson uuden vankilan suunnitteluun osoitetaan tarvittavat määrärahat vuoden 2018 talousarvioon ja että rakentamisen rahoitus sisällytetään vuoden 2019 valtiontalouden kehyksiin. Tämä on erittäin tärkeää, sillä vankilan peruskorjaus/uudisrakentaminen on ollut valiokunnassa esillä useiden vuosien ajan ja lausunnossa viitataan lakivaliokunnan aikaisempaan lausuntoon.

Valiokunnan lausunnossa todetaan harmaan talouden määrärahoista, että talousarvioesityksessä ei nosteta esiin erityisesti harmaan talouden torjuntaan osoitettuja määrärahoja. Tämä ei kuitenkaan sinällään merkitse sitä, etteikö harmaan talouden torjuntaan olisi osoitettu resursseja. Syyttäjälaitokselle on vuoden 2016 talousarvioon tehty 3,3 miljoonan euron pysyvä tasokorotus, joka on vastannut vuoden 2015 talousarviossa harmaan talouden torjuntaan osoitettua lisämäärärahaa. Myös ulosottolaitokselle on vuoden 2016 talousarvion käsittelyn yhteydessä osoitettu 1,3 miljoonan euron lisämääräraha. Saadun selvityksen mukaan kyseinen rahoitus jatkuu vuoteen 2019 asti.

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden tehokkaalla torjunnalla on ennaltaehkäisevä merkitys. Torjuntatoimiin laitetet määrärahat ovat palautuneet veronkorotuksina ja rikoshyödyn palautuksina moninkertaisesti valtiolle ja vahinkoa kärsineille.

Yhdyn muilta osin valiokunnan lausuntoon, mutta koska ei tuomioistuinlaitosten toimintaan eikä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan ole ensi vuoden talousarviossa varattu riittäviä määrärahoja, ehdotan lisämäärärahoja syyttäjä- ja tuomioistuinlaitoksille (1 milj. euroa + 8,7 milj.euroa).

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunta muodostavat merkittävän osan konkurssiasiamiehen toiminnasta. Velallisen tilien ja toiminnan tarkastaminen ja julkisselvitykseen siirtyminen ovat osoittautuneet toimiviksi tavoiksi selvittää konkursseihin liittyviä taloudellisia väärinkäytöksiä ja muita epäselvyyksiä. Konkurssiasiamies tekee myös aktiivista yhteistyötä muiden

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 2

talousrikos- ja harmaan talouden torjuntaan osallistuvien viranomaisten kanssa. Julkisselvitystä voidaan pitää yhteiskunnan kannalta taloudellisesti kannattavana toimintana, sillä päättyneistä julkisselvityksistä valtiolle perityt kustannukset ja velkojille maksetut jako-osuudet ylittävät valtion varoista maksettujen julkisselvityskustannusten määrän.

Tämän perusteella ehdotan määrärahan lisäystä maksuhäiriöiden torjuntaan, ulosottoon ja konkurssivalvontaan (3,8 milj euroa).

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Katja Hänninen vas

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 3

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 3

Perustelut

Valtionhallinnon tulee tehostaa toimintaansa digitalisaatiota hyödyntäen. Eduskuntaryhmistä lähes jokainen on puhunut niin sanotun digiloikan hyödyistä ja sen tuomista kustannussäästöistä. Kuitenkaan ei voida sanoa, että julkinen hallinto olisi täysimääräisesti ottanut näitä mahdollisuuksia käyttöön, vaikka julkishallinto vaatii toimia muilta.

Digitalisaatio säästää kuluja, mutta se on myös toiminnan kannalta tärkeää. Tehokkuus on työntekijän ja ennen kaikkea palveluiden käyttäjän etu. Ministeriöiden hallintojen pitää olla suunnan näyttäjiä tässä kehityksessä aikana, jolloin koko yhteiskunnalta tarvitaan tehokkuutta mutta myös kulumalattia.

Perussuomalaiset ovat vakuuttuneita siitä, että ministeriöiden digiloikalla saadaan aikaan viiden prosentin säästöt hallinnon kuluista.

Toiseksi tuon esiin siitä lähtevän tärkeän asian, että vähemmistövaltuutetun virka muutettiin yhdenvertaisuusvaltuutetuksi vuoden 2015 alusta lähtien. Yhdenvertaisuusvaltuutettu jatkaa vähemmistövaltuutetun toimia.

Tällaiseen valvontatyöhön ei tarvita omaa, miljoonaluokan budjetilla toimivaa valtuutettua ja lautakuntaa. Vähemmistövaltuutetun palveluiden kysyntä on ollut vähäistä, ja sen toiminnassa on jopa keinoitekoisesti pyritty etsimään syrjintään liittyviä epäkohtia yhteiskunnasta. Lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta saattaa myös olla omiaan tulehduttamaan etnisten ryhmien välisiä suhteita.

Ulkomaalaisten ja etnisten vähemmistöjen asettaminen eri asemaan ei ole perusteltua Suomessa, eikä yhdenvertaisuusvaltuutetun toimintamenojen kattamiseen siten tarvita yli miljoonan euron vuosittaista rahoitusta. Jotta yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta keskittyisi yhdenvertaisuuslain noudattamisen valvontaan eikä vähemmistövaltuutetun tavoin etnisten vähemmistöjen aseman parantamiseen, olisi sopiva määräraha näihin tarkoituksiin palkkaus- ym. menoineen 100 000 euroa.

Edellä olevan perusteella eduskunnan on syytä vähentää 1 337 000 euroa momentilta 25.01.03 yhdenvertaisuusvaltuutetulle ehdotetusta määrärahasta sekä 1 000 000 euroa momentilta 25.01.01 oikeusministeriön toimintamenoista.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Ville Tavio ps

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 4

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 4

Perustelut

Harmaan talouden torjunta

Harmaa talous pienentää verokertymää ja rapauttaa yhteiskunnan kykyä turvata peruspalvelut ja hyvinvointivaltio meistä jokaiselle. Veroja kiertävät yritykset saavat epäreilua kilpailuetua. Hyvinvointiyhteiskuntaa joutuvat kannattelemaan tavalliset ihmiset sekä pienet ja keskisuuret yritykset, joilla ei ole mahdollisuuksia tai halua verojärjestelyihin.

EU-maiden arvioidaan menettävän harmaan talouden ja verovälttelyn takia jopa 1 000 miljardia euroa vuodessa. Se on enemmän kuin maiden terveystbudjetit yhteensä. Suomessa harmaan talouden laajuus on 10—14 miljardia euroa, mikä vastaa yli viittä prosenttia bruttokansantuotteesta.

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa viranomaisyhteistyö on avainroolissa. Yhdenkin pullonkaulan muodostuminen voi vesittää koko ketjun toiminnan. Viranomaisyhteistyötä voitaisiin olennaisesti parantaa paremmalla koordinaatiolla ja tietojen vaihdolla. Erityisesti reaaliaikainen viranomaisyhteistyö on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi pureutua piiloon jäävään rikollisuuteen. Myös eduskunta on edellyttänyt toimia viranomaisten välisen tietojenvaihdon ja muun viranomaisyhteistyön edellytysten parantamiseksi. Se vaatii kuitenkin myös paljon resursseja.

Me Vihreät uskomme, että harmaan talouden sekä verovälttelyn määrätietoisella torjunnalla on mahdollista saada suurempi hyöty kuin mitä hallitus tavoittelee. Harmaan talouden torjunta kannattaa, sillä sijoitetut rahat tulevat moninkertaisina takaisin. Vaihtoehtobudjetissaan Vihreät myös lisäävät määrärahoja tuomioistuimille, syyttäjälle, poliisille ja verottajalle harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi. Hallituksen budjetissa sen sijaan ei ole lisämäärärahoja harmaan talouden torjuntaan syyttäjälle ja tuomioistuimille, vaikka koko viranomaisketjun saumaton toimivuus on keskeistä. Vihreiden vaihtoehtobudjetissa on kahden miljoonan euron lisäys kohdennettuna harmaan talouden torjuntaan sekä syyttäjälle että tuomioistuimille. Valiokunta ei ole lausunnossaan riittävästi painottanut harmaan talouden torjunnan tarpeita. Ja siksi esitän seuraavia määrärahalisäyksiä:

Momentille 25.10.03 +2 000 000 euroa tuomioistuimille harmaan talouden torjuntaan

Momentille 25.30.01 +2 000 000 euroa syyttäjälle harmaan talouden torjuntaan

Saamelaiskäräjien tuki

On tärkeää, että hallitus esittää saamelaiskäräjien toiminnan turvaamiseksi 130 000 euron määrärahalisäystä ja valiokunta kiinnittää huomiota saamelaiskäräjien resurssien turvaamiseen jatkossa. Valiokunnassa on tullut ilmi, että lisäys perustuu saamelaiskäräjälain asettamiin tarpeisiin. Lisäys on näin ollen erittäin tarpeellinen, ja sen tulee olla pysyvä kasvava lisäys. Saamelaiskäräjien rahoituksen kehystä on nostettava tulevina vuosina, sillä saamelaiskäräjien lausunnon perus-

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 4

teella tarpeet rahoitukselle ovat paljon suuremmat. Resursseja tarvitaan muun muassa saamelaiselinkeinojen ja muun maankäytön yhteensovittamiseen, vuorovaikutteisuuden ja yhteisen ymmärryksen rakentamiseen sekä kansainvälisen toiminnan ja sidosryhmätoiminnan kehittämiseen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Johanna Karimäki vihr

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 5

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 5

Perustelut

Lakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018 on kokonaisuudessaan huolellisesti ja kriittisesti laadittu. Siinä on nostettu esille monia oikeusministeriön hallinnonalan kannalta huolestuttavia asioita, jotka edellyttäisivät enemmän resursseja ja lisätoimenpiteitä. Samoin lausunnossa on tuotu esille myös monia myönteisiä määrärahojen kohdennuksia. Enemmiltä osin pystyn näin ollen yhtymään valiokunnan lausuntoon, mutta katson kuitenkin, että lausunnossa ei siinä esitetystä huolesta ja kritiikistä huolimatta esitetä selkeitä määrärahojen lisäysehdotuksia taikka muutoin konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, mistä johtuen jätän asiassa eriävän mielipiteen.

Lakivaliokunnan lausunnossa todetun tavoin katson, että keskeisimmät ongelmat oikeusministeriön hallinnon alalla liittyvät erityisesti tuomioistuinten perusrahoitukseen. Tuomioistuinten perusrahoituksen matala taso on herättänyt huolta jo pitkään. Hallituksen tekemät pienet panostukset eivät ole läheskään riittäviä. Oikeuslaitoksen tehtävänä on perus- ja ihmisoikeuksiin kuuluvan oikeusturvan toteuttaminen, joka sisältää jokaisen oikeuden saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa sekä saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Oikeusvaltiossa hyvä ja laadukas tuomioistuinlaitos on näin ollen välttämätön. Kansalaisten luottamus oikeuslaitokseen perustuu vahvasti siihen, että oikeusturva toteutuu ja oikeudenkäynnit koetaan laadukkaiksi. Oikeusprosessit eivät myöskään saa pitkittyä kohtuuttomiksi. Edellä mainittuun viitaten totean, että ainoastaan huoli oikeuslaitoksen resurssipulasta ei ole enää riittävä, vaan viimeistään nyt tähän asiaan tulisi puuttua selkein määrärahalisäyksin. Muutoin edellä mainitut tuomioistuimen merkittävät, oikeusvaltiolle ehdottoman tärkeät tehtävät ovat uhattuina. Esimerkiksi kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetissa esitetään 2 000 000 euron määrärahan lisäämistä tuomioistuinten toiminnan turvaamiseksi.

Yhdyn lakivaliokunnan lausunnossa todettuun huoleen syyttäjälaitoksen perusrahoituksen tilasta. Lisäyksenä haluan todeta, että huomioitava puute syyttäjävirston resursseja koskien on se seikka, ettei määrärahoissa ole huomioitu poliisin hallinnon alalla tehtyä määrärahan lisäystä, mistä käytännössä seuraa syyttäjän työmäärän kasvua. Harmaan talouden osalta haluan myös korostaa syyttäjän työn merkitystä ja siihen suunnattujen resurssien lisäämistarvetta. Valiokunnan lausunnossa kyllä todetaan: "Esityksessä ei nosteta esiin erityisesti harmaan talouden torjuntaan osoitettuja määrärahoja. Tämä ei kuitenkaan sinällään merkitse sitä, etteikö harmaan talouden torjuntaan olisi osoitettu resursseja. Syyttäjälaitokselle on vuoden 2016 talousarvioon tehty 3,3 miljoonan euron pysyvä tasokorotus, joka on vastannut vuoden 2015 talousarviossa harmaan talouden torjuntaan osoitettua lisämäärärahaa." Katson kuitenkin, että harmaa talous kasvavana ongelmana olisi edellyttänyt aiemmin tehdystä tasokorotuksesta huolimatta laajempaa käsittelyä osana talousarvioesitystä. Onnistuneen harmaan talouden torjunnan kautta saadaan merkittäviä tuloja valtiolle. Esimerkiksi kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetissa esitetään 2 000 000 euron määrärahan lisäämistä syyttäjän toimintamenoihin harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi.

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 5

Valiokunta on todennut, että saamelaiskäräjien resursseihin tulee kiinnittää huomiota myös jatkossa niin, että saamelaiskäräjät kykenevät suoriutumaan asianmukaisesti sille kuuluvista tehtävistä. Huomioitavaa on, että resurssipuute vaikuttaa suoraan saamelaiskäräjien kykyyn vastata sille laissa säädetyistä tehtävistä, joista tärkein on toteuttaa saamelaista kulttuuri-itsehallintoa sekä turvata saamelaisen alkuperäiskansakulttuurin säilyminen ja kehittyminen. Saamelaiskäräjät onkin antamassaan lausunnossa todennut, että kun samanaikaisesti on käynnissä useita suuria saamelaisten kulttuuri-itsehallintoon kohdistuvia lainsäädäntöhankkeita ja muita kulttuuri-itsehallintoasemaan vaikuttavia prosesseja, joutuu saamelaiskäräjillä käsiteltäviä asioita priorisoidaan, mikä johtaa väistämättä saamelaisten edunvalvonnan heikkenemiseen. Lausunnossa todetaan myös, että saamelaiskäräjät ei voi laatia saamelaisten perusoikeuksien heikentymiseen johtavaa priorisointilistaa. Katson, että jo nyt on esitetty perusteellinen huoli riittämättömien resursien perusoikeudellisista vaikutuksista, mistä johtuen asia olisi edellyttänyt valiokunnan lausunnolta selkeämpää ilmaisua määrärahojen puutteellisuudesta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Antero Laukkanen kd

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 6

ERIÄVÄ MIELIPIIDE 6

Perustelut

Yleistä

Hallitus vähentää oikeusministerin hallinnonalan talousarvioesitystä 31 miljoonalla eurolla, kun vuosittain vaihtelevia vaalimenoja ei oteta huomioon. Jo ennestään erittäin tiukilla olevan hallinnonalan taloudellista tilannetta ei helpota se, että mitoitus perustuu oletuksiin merkittävistä säästöistä useiden rakennemuutosten tuloksena. Kuitenkaan ei muutosten aikataulu, mutta eivät myöskään säästöt ole kovin varmalla pohjalla.

Lakivaliokunta on aivan aiheellisesti kiinnittänyt vakavaa huomiota tuomioistuinlaitoksen ja syyttäjälaitoksen perusrahoituksen kireyteen ja siihen, että tuomioistuinlaitoksen tilanne heikenee edelleen. Tuomioistuimissa asioiden käsittelyn pitkittyminen ja ruuhkautuminen ei ole purkautunut. Esimerkkinä valiokunta nostaa Helsingin käräjäoikeuden vaikean tilanteen, sen suuren asiamäärän ja poikkeuksellisen vaativien ja laajojen asioiden vuoksi. Vuonna 2016 eduskunnasta osoitetut lisämäärärahat eivät ole jatkuneet myöhemmissä talousarvioissa.

Vaikka oikeusministeriön johto on arvioinut hallinnonalan tilanteen olevan turvattu, ei tämä näkemys ole saanut riittävää vahvistusta valiokunnan asiantuntijakuulemisissa. Lakivaliokunta on tästä syystä erityisesti nostanut esille syyttäjälaitoksen, oikeusrekisterikeskuksen ja yhdenvertaisuusvaltuutetun voimavaratilanteen lausunnossaan. Lisäksi valiokunta on lausunnossaan nostanut esille saamelaiskäräjien mahdollisuudet hoitaa lakisääteisiä tehtäviään nykyisillä voimavaroilla sekä vankiloiden huonot olosuhteet ja niiden korjaus- ja rakentamistarpeet. Yhdyn valiokunnan mietinnössä esitettyihin huoliin.

Talousarvioesitys ei myöskään sisällä riittävästi harmaan talouden vastaisia voimavaroja läpi oikeushoitoaketjun. On kiistatonta, että harmaa talous tuottaa suuria taloudellisia menetyksiä yhteiskunnalle ja edellyttää valtiolta jatkettuja määrätietoisia toimenpiteitä sen kitkemiseksi. Poliisi, syyttäjät ja tuomioistuimet sekä esim. tulli ja verohallinto tarvitsevat siihen riittävät voimavarat. Merkittävä osa voimavaralisäyksistä tuottaa itsensä esim. verotuloina takaisin.

Saamelaiskäräjien kohdalla riittämättömät voimavarat rajoittavat saamelaiskäräjien tehtävien hoitamista. Alkuperäiskansan asema on meillä perustuslaissa turvattu ja saamelaiskäräjät on lain mukainen saamelaisten edustaja esim. valtionhallinnon ja saamelaisten välisissä, lain edellyttämässä neuvotteluissa. Keskeistä saamelaisten osallistumisoikeuden toteutumiseksi on se, että käräjillä on riittävästi asiantuntevaa henkilöstöä, joka käytännössä voi osallistua asiantuntijatyöryhmiin ja valmistella asiantuntijalausuntoja käräjien puolesta. Myös kansainvälinen työ ja käräjien oma parlamentaarinen työ edellyttäisivät pysyvää korkeampaa tasoa talousarviossa.

Oikeudenhoito

Oikeudenhoito on oikeusvaltiomme peruspilareita. Oikeudenhoidon toimivuus edellyttää myös, että kaikki ketjun osat eli poliisi, syyttäjä, tuomioistuin, vankeinhoito ja ulosotto toimivat. Tämä

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp Eriävä mielipide 6

tarkoittaa, että esim. syyttäjälaitoksen resurssiongelmat näkyvät myöhäisemmässä vaiheessa tuomioistuimissa, koska asiat jäävät odottamaan eli ketjuun syntyy eräänlainen tukos. Tämä puolestaan johtaa käsittelyaikojen pitenemiseen, mikä heikentää kansalaisten oikeusturvaa. Toimiva oikeudenhoito on ratkaiseva maamme kilpailukyvyllä. Yritysten on voitava luottaa siihen, että niiden asiat käsitellään joustavasti ja tehokkaasti tuomioistuimissa. Maallamme ei ole varaa vaarantaa oikeuslaitoksen toimivuutta ja ihmisten perusoikeutta oikeusturvaan. Tämän vuoksi oikeudenhoidon riittävän resurssitason turvaaminen on erittäin tärkeää. Myös turvapaikanhakijoiden oikeusturva tulee varmistaa riittävien resurssien muodossa.

Ennen eduskuntavaaleja 2015 poliittisten puolueiden välillä oli suuri yksimielisyys oikeudenhoidon tarvitsemasta tasokorotuksesta. Valitettavasti hallitus ei ole toteuttanut tätä tavoitetta riittävän suuressa määrin. Ruotsalainen eduskuntaryhmä kohdistaa varjobudjetissaan 3 668 000 euroa tuomioistuimien toiminnan vahvistamiseen, 1 164 000 euroa ulosottoviranomaisten ja konkursivalvonnan kustannuksiin sekä 2 168 000 euroa syyttäjälaitoksen tarpeisiin.

Harmaa talous

Harmaasta taloudesta aiheutuu Suomessa suuria verotulojen menetyksiä yhteiskunnalle. Lisäksi harmaa talous heikentää yleistä veromoraalia ja vaikeuttaa laillista toimintaa harjoittavien yritysten kilpailumahdollisuuksia. Eräiden tutkimusten mukaan (eduskunnan tarkastusvaliokunta 2010) harmaan talouden suuruusluokka on 10—14 miljardia euroa, mikä vastaa 5,5—7,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä merkitsee, että harmaa talous aiheuttaa 4—6 miljardin euron taloudelliset menetykset vuodessa yhteiskunnalle.

Harmaan talouden torjunta edellyttää valtiolta määrätietoisia toimenpiteitä. Keskeistä ohjelman tavoitteiden saavuttamisen kannalta on rikosten tekomahdollisuuksien vähentäminen, kiinnijäämisriskin lisääminen sekä viranomaisten reagointikyvyn parantaminen harmaan talouden paljastamisessa ja torjunnassa. Poliisi, syyttäjälaitos, tuomioistuinlaitos, Tulli ja Verohallinto tarvitsevat tämän vuoksi riittävät voimavarat myös harmaan talouden tehokkaaseen torjuntaan. On syytä muistaa, että panostukset harmaan talouden torjuntaan maksavat nopeasti itsensä moninkertaisesti takaisin verotuloina, joita ei muuten tulisi valtiolle.

Sipilän hallitus ei valitettavasti riittävästi ole priorisoinut harmaan talouden torjuntaa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä kohdistaa vaihtoehtobudjetissaan 3 500 000 euroa tuomioistuinten voimavarojen turvaamiseen, 500 000 euroa ulosotto toimelle sekä 1 000 000 euroa syyttäjätoimelle, jolla tehostetaan harmaan talouden torjuntaa.

Saamelaiskäräjät

Saamelaiskäräjien tärkein tehtävä on toteuttaa saamelaisille perustuslaissa turvattua itsehallintoa. Saamelaiskäräjät edustaa myös saamelaisia ja antaa esimerkiksi vuosittain keskimäärin 70—90 esitystä, aloitetta ja lausuntoa viranomaisille sekä osallistuu noin 90 työryhmän työskentelyyn. Jotta saamelaiskäräjät pystyisi hoitamaan asianmukaisesti sille lain mukaan kuuluvista tehtävistä sekä ylläpitämään riittävää ja monipuolista asiantuntemusta tehtävien hoitamiseen, on sille turvattava riittävät resurssit. Saamelaiskäräjät tarvitsee myös enemmän voimavaroja parlamen-

Valiokunnan lausunto LaVL 13/2017 vp
Eriävä mielipide 6

taarisen työnsä sekä kansainvälisen työnsä hoitamiseksi. Ruotsalainen eduskuntaryhmä kohdistaa siksi vaihtoehtobudjetissaan 410 000 euroa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 12.10.2017

Eva Biaudet r